

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

hned v úvodu roku 2012, přesněji v pondělí 2. ledna 2012, se administrativně stala velká změna pro dvě instituce v našem oboru. Vznikla první skutečná adiktologická klinika v historii ČR. Na začátku stála dlouhá diskuse o možných rizicích, výhodách a způsobu jak naplnit požadavky a kritéria potřebná pro zahájení a úspěšné zvládnutí procesu vzniku samostatné kliniky. Tím se na jaře 2011 zrodil záměr zpracovaný Michalem Miovským a Petrem Popovem, který načrtl podobu budoucí kliniky. K jejímu vzniku však samozřejmě bylo potřeba dalších měsíců citlivých jednání a diskusí, ale záměr se nakonec povedl a ministr zdravotnictví Leoš Heger těsně před koncem roku 2011 svým podpisem definitivně stvrdil svůj souhlas se záměrem děkana 1. lékařské fakulty UK Tomáše Zimy a ředitelky Všeobecné fakultní nemocnice Dany Juráskové zřídit takovéto společné pracoviště. Rozhodli jsme se proto informovat vás o této skutečnosti, neboť jak z hlediska pomoci v zajištění chodu našeho časopisu, tak z hlediska další integrační a emancipační snahy oboru jako takového jde o velkou změnu. Změnu, o které mimochodem svého času snil i Jaroslav Skála, které se podařilo dát konkrétní podobu až dnes a dokončit tak jeho záměr.

Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze vznikla spojením Centra adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze a Oddělení pro léčbu závislosti VFN v Praze. Jde na tomto poli o zcela unikátní spojení dvou doposud samostatných pracovišť, zahrnujících jak lékařskou, tak nelékařskou část profesí pohybujících se v takto nově se konstituujícím oboru. Právě pro propojení lékařské i nelékařské části se klinika stala koncepčně ojedinělým pracovištěm svého druhu ve střední Evropě a průkopníkem integrativního přístupu jak z hlediska diagnostiky, tak preventivně-léčebné péče a sektoru vymáhání práva nebo drogové politiky. Jedná se o pracoviště, na kterém byly a jsou testovány nejnovější přístupy a léčebné metody. Pracoviště vytváří a testuje nejen nové intervence, ale též poskytuje metodickou a školicí/tréninkovou podporu doma i v zahraničí. Nová klinika se mj. díky kontinuitě aktivit Centra adiktologie stala dominantním vzdělavatelem v oboru adiktologie v ČR a největší výzkumnou institucí v tomto oboru v ČR s rozsáhlým klinickým zázemím.

Klinika navazuje na tradici oboru sahající minimálně do meziválečného období a současně, jak již bylo naznačeno,

představuje symbolické vyústění vývoje oboru reprezentovaném v předrevolučním období nejen jménem Jaroslava Skály, ale ve výzkumu též osobností jako Luděk Kubička. Oba odlišným, přitom vzájemně se doplňujícím způsobem získali respekt na domácí i mezinárodní scéně. Silná tradice mezioborovosti a konceptů, jakými byl např. systém SUR (reprezentovaný trojicí Skála, Urban a Rubeš), případně silné generace psychiatrů a psychologů věnujících se zajímavým výzkumným aplikacím v oblasti psychedelik, to vše tvoří základy dnešní podoby oboru, který získal zcela originální a tuzemský kontext překračující rozměr. Není pochopitelně možné odmyslet průkopnickou práci desítek vůdčích osobností kolegů v neziskovém sektoru, léčebnách i jinde, díky kterým se odbor zdárně rozvíjí a bez kterých by klinika jen těžko mohla vzniknout.

V roce 1948 bylo v budově u kostela sv. Apolináře založeno Jaroslavem Skálou Protialkoholní oddělení Psychiatrické kliniky Lékařské fakulty Univerzity Karlovy. K léčbě byli přijímáni zejména pacienti závislí na alkoholu. Oddělení se postupně rozšiřovalo o další lůžka a prostory. Součástí oddělení v Apolináři se od roku 1951 stala protialkoholní záchytná stanice. Jako zdravotnická instituce byla pražská záchytka prvním zařízením svého druhu na světě. Záchytka byla v Apolináři až do roku 1993, kdy byla přemístěna do jiné nemocnice a na místo ní vzniklo první detoxifikační lůžkové oddělení v ČR. Na oddělení se léčí pacienti s odvykácími stavy (abstinenčními syndromy) v úvodu léčby závislostí. V roce 1967 bylo v Apolináři otevřeno Středisko pro děti, mládež a rodinu, které sloužilo současně jako krajská ordinace pro mladistvé s problémy působenými alkoholem a jinými drogami. Od roku 1971 začala pracovat pobočka pro léčbu žen v Lojovicích, první zařízení svého druhu v naší zemi. Po přemístění tohoto oddělení do Prahy pokračuje dále komplexní léčba závislých žen v rámci samostatného oddělení u Apolináře, kde od roku 1948 nepřetržitě funguje mužské lůžkové oddělení. Svoji činnost zde provozuje také socioterapeutický klub „KLUS“, který je mimochodem klubem s nejdelší historií v naší zemi, sahající též do roku 1948.

Z protialkoholního oddělení se později konstituovalo Oddělení léčby závislostí Všeobecné fakultní nemocnice (Apolinář, 20 lůžek), kde se léčili i pacienti závislí na jiných drogách. Toto oddělení se dále rozšířilo o několik ambulant-

ních programů: v roce 1996 jsme otevřeli specializovanou ambulanci pro pacienty závislé na alkoholu, v následujícím roce (1997) zahájil v Apolináři svoji činnost první metadonový substituční program na území ČR a v roce 2002 byla otevřena ambulance pro pacienty závislé na nealkoholových drogách. Vedle léčby pacientů a výuky budoucích lékařů, psychologů, adiktologů a jiných zdravotníků se v Apolináři realizovaly také klinické výzkumy, zaměřené zejména na léčbu závislostí. Své sídlo zde má také Společnost pro návykové nemoci ČLS JEP, která zde koná pravidelné pracovní schůze s přednáškami z oblasti prevence, výzkumu a léčby závislostí. Apolinář je nejstarší, nepřetržitě fungující zařízení pro léčbu závislostí v České republice, které bylo modelem pro většinu později založených institucí v naší zemi. Nejde však jen o „historický aspekt“, Apolinář je stále vnímán jako vzorové špičkové pracoviště, o čemž svědčí každoroční velký počet stážistů z různých pracovišť. Logickým vyústěním všech uvedených aktivit byla snaha pokračovatelů v díle Jaroslava Skály o založení klinického pracoviště. K tomu došlo počátkem roku 2012, kdy spojením Oddělení léčby závislostí VFN a Centra adiktologie 1. LF UK vznikla Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN.

Hlavní činnost kliniky je rozdělena do celkem čtyř oblastí respektujících jak původní činnost obou subjektů, z nichž byla klinika složena, tak novou podobu vzniklou synergickým efektem kvůli propojení jejich činností jak obsahově, tak především personálně:

a/ Klinický provoz zahrnuje sedm současných oddělení OPZ VFN v Praze: lůžkové oddělení pro muže, lůžkové oddělení pro ženy, detoxifikační oddělení, centrum metadonové substituce, ambulanci pro alkoholové závislosti, ambulanci pro nealkoholové závislosti, centrum pro psychoterapii a rodinnou terapii.

b/ Pregraduální výukové programy: výuka studentů medicíny a stomatology v oboru adiktologie v rámci širšího rámce oboru psychiatrie, pregraduální výuka v bakalářském oboru adiktologie (prezenční a kombinovaná forma výuky v českém jazyce), pregraduální výuka v magisterském oboru adiktologie (prezenční a kombinovaná forma výuky v českém jazyce).

c/ Vědecko-výzkumná činnost a postgraduální výuka v oboru adiktologie (ve fázi akreditace), včetně zahraniční spolupráce v této oblasti. Zde dnes existují tři centra: centrum primární prevence užívání návykových látek, centrum diagnostiky, terapie a rehabilitace poruch a onemocnění spojených s užíváním návykových látek, centrum pro studium trestněprávních a kriminologických souvislostí s užíváním návykových látek a harm reduction intervence.

d/ Celoživotní vzdělávání a rozvojové projekty v oboru adiktologie.

e/ V současné době vrcholí přípravy na otevření magisterského studia adiktologie v kombinované formě a akreditace postgraduálního (PGS) studia adiktologie, které by v přípa-

dě úspěšné akreditace bylo provozováno též v anglickém jazyce.

V Praze 2. března 2012

MUDr. Petr Popov, primář Kliniky adiktologie

Doc. PhDr. Michal Miovský, Ph.D.,

přednosta Kliniky adiktologie